30/04/2026
TYLLB
Sem-VI
Regular

Time: 2.30 Hrs. **Marks: 75**

N.B.: **1) All questions are compulsory.**
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Answer the following in not more than two sentences (any Six) **12 Marks**

a) Define what is relevant Fact?
b) What is extra judicial confession?
c) Define 'fact' under Bharatiya Sakshya Adhiniyam, 2023.
d) What is a dying declaration?
e) What is meant by burden of proof?
f) Who is accomplice under Bharatiya Sakshya Adhiniyam, 2023.
g) Can a minor be a competent witness?
h) Who is called "Hostile witness?

Q.2 Write Short Notes (Any 2) **12 Marks**

a) Examination of witnesses
b) Hearsay evidence
c) Impeaching credit of witness
d) Types of Forensic Evidence

Q.3 Solve any two with reasons **12 Marks**

a) Rohan is accused of murdering his business partner Arjun. During police custody, Rohan allegedly confessed to the crime. Later, at trial, he claims that the confession was obtained under coercion. Additionally, his friend Sameer testifies that Rohan had privately admitted to him that he committed the crime.

1. Whether the confession made by Rohan in police custody is admissible? Give reasons.
2. Whether the statement made by Rohan to Sameer can be proved as an admission? Explain.

X976YF818EDX976YF818EDX976YF818EDX976YF818ED

TYLLB

b) A client, Arjun, confesses to his lawyer about committing fraud. Later, during trial, the lawyer is called as a witness and asked to disclose the communication made by Arjun.

1. Can the lawyer disclose the confidential communication made by the client? Explain.
2. Are there any exceptions where such communication can be disclosed? Give reasons.

c) Suresh, the landlord, allowed Ramesh to occupy his house as a tenant. Later, Ramesh denies Suresh's title and claims that the house actually belongs to him.

1. Whether Ramesh can deny the title of Suresh? Give reasons.
2. Explain the principle of estoppel applicable in this situation.

d) Aman is charged with defamation for posting offensive content about Neha on a social media platform. The prosecution submits screenshots of the post along with a certificate under Section 63. Aman argues that the screenshots are tampered and not reliable.

1. Whether the screenshots are admissible as electronic evidence? Give reasons.
2. What is the significance of the certificate under Section 63 for admissibility?

Q.4 Answer the following in Detail (any 3): **39 Marks**

a) Explain the concept of "Relevancy of Facts" under the Bharatiya Sakshya Adhiniyam, 2023.Discuss the Doctrine of Res Gestae with suitable illustrations and case laws:

b) Explain the rules regarding the admissibility of oral and documentary evidence. under the Bharatiya Sakshya Adhiniyam, 2023

c) What is Opinion Evidence? When expert opinion is relevant? Explain Types of expert evidence with suitable illustrations and case laws.

d) Explain the rules regarding the burden of proof in civil and in criminal cases as per BSA 2023?

e) Explain the relevancy and admissibility of forensic evidence in criminal and civil cases

****

X976YF818EDX976YF818EDX976YF818EDX976YF818ED

TYLLB

वेळ: 2.30 तास **गुण: 75**

सूचना: 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन वाक्यात द्या (कोणतेही ६) **१२ गुण**

a) "संबद्ध तथ्य" म्हणजे काय ते परिभाषित करा.

b) न्यायालयाबाह्य कबुली म्हणजे काय?

c) भारतीय साक्ष्य अधिनियम, 2023 अंतर्गत 'तथ्य' याची व्याख्या करा.

d) मृत्यूपूर्वीचे निवेदन म्हणजे काय?

e) पुरावांच्या शाबितीची जबाबदारी म्हणजे काय?

f) भारतीय साक्ष्य अधिनियम, 2023 अंतर्गत 'सहअपराधी' कोणाला म्हणतात?

g) अल्पवयीन व्यक्ती सक्षम साक्षीदार होऊ शकतो का?

h) उलटलेला साक्षीदार कोणाला म्हणतात?

प्र.२ थोडक्यात टीप लिहा (कोणत्याही २) **१२ गुण**

a) साक्षीदारांची तपासणी

b) ऐकीव पुरावा

c) साक्षीदाराची विश्वासार्हता अमान्य करणे

d) न्यायवैद्यकीय पुराव्याचे प्रकार

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न कारणांसह सोडवा **१२ गुण**

a) रोहनवर त्याचा व्यावसायिक भागीदार अर्जुनच्या खुनाचा आरोप आहे. पोलीस कोठडीत असताना रोहनने गुन्ह्याची कबुली दिल्याचे सांगितले जाते. नंतर खटल्यात तो दावा करतो की कबुली जबरदस्तीने घेतली गेली. याशिवाय त्याचा मित्र समीर साक्ष देतो की रोहनने त्याच्याशी खाजगीत गुन्हा केल्याची कबुली दिली होती.

1. पोलीस कोठडीत दिलेली कबुलीजबाब न्यायालयात ग्राह्य आहे का? कारणांसह स्पष्ट करा.
2. रोहनने समीरकडे केलेले विधान कबुली म्हणून सिद्ध करता येईल का? स्पष्ट करा.

b) अर्जुन नावाचा ग्राहक आपल्या वकिलाला फसवणूक केल्याची कबुली देतो. नंतर खटल्यात त्या वकिलाला साक्षीसाठी बोलावले जाते आणि त्याला अर्जुनने केलेली माहिती उघड करण्यास सांगितले जाते.

1. वकील आपल्या क्लायंटने केलेली गोपनीय माहिती उघड करू शकतो का? स्पष्ट करा.
2. अशा माहितीचे प्रकटीकरण करण्यास काही अपवाद आहेत का? कारणांसह स्पष्ट करा.

X976YF818EDX976YF818EDX976YF818EDX976YF818ED

TYLLB

c) सुरेश हा मालक आहे आणि त्याने रमेशला भाडेकरू म्हणून घरात राहू दिले. नंतर रमेश सुरेशच्या मालकी हक्काला नकार देतो आणि घर स्वतःचे असल्याचा दावा करतो.

1. रमेश सुरेशच्या हक्काला नकार देऊ शकतो का? कारणांसह स्पष्ट करा.
2. या परिस्थितीत लागू होणारा 'प्रतिबंधाचा सिद्धांत' स्पष्ट करा.

d) अमनवर नेहा बद्दल सोशल मीडियावर आक्षेपार्ह मजकूर पोस्ट केल्याबद्दल मानहानीचा आरोप आहे. सरकारी पक्ष स्क्रीनशॉट्स व कलम 63 अंतर्गत प्रमाणपत्र सादर करतो. अमन दावा करतो की स्क्रीनशॉट्समध्ये फेरफार करण्यात आला आहे आणि ते विश्वसनीय नाही आहे.

1. स्क्रीनशॉट्स इलेक्ट्रॉनिक पुरावा म्हणून ग्राह्य आहेत का? कारणांसह स्पष्ट करा.
2. कलम 63 अंतर्गत ग्राह्यतेसाठी प्रमाणपत्राचे महत्त्व काय आहे?

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही ३ प्रश्न सविस्तर उत्तर द्या **३९ गुण**

a) भारतीय साक्ष्य अधिनियम, 2023 अंतर्गत "तथ्यांची प्रासंगिकता" ही संकल्पना स्पष्ट करा. तसेच Res Gestae या सिद्धांताचे उदाहरणे व न्यायनिर्णयांसह विवेचन करा.

b) भारतीय साक्ष्य अधिनियम, 2023 अंतर्गत तोंडी पुरावा आणि दस्तऐवजी पुरावा पुरावांच्या स्वीकारहरते बाबतचे नियम संदर्भातील नियम स्पष्ट करा.

c) मताधारित पुरावा म्हणजे काय? तज्ज्ञांचे मत कधी प्रासंगिकता ठरते? विविध प्रकारचे तज्ज्ञ पुरावे उदाहरणे व न्यायनिर्णयांसह स्पष्ट करा.

d) भारतीय साक्ष्य अधिनियम, 2023 नुसार दिवाणी व फौजदारी खटल्यांमध्ये पुरावांच्या शाबितीची जबाबदारी यासंबंधी नियम स्पष्ट करा.

e) फौजदारी व दिवाणी प्रकरणांमध्ये न्यायवैद्यक पुराव्याची प्रासंगिकता व स्वीकारहार्ता स्पष्ट करा.

****

X976YF818EDX976YF818EDX976YF818EDX976YF818ED